

Lepkefaunisztikai kutatások Biatorbágyon és környékén (Lepidoptera)

Lepidoptera survey in Biatorbágy (Hungary) and its surrounding areas

Gór Ádám

Abstract. The recent state of the Lepidoptera fauna of northwest Érd-Tétényi Plató is poorly known. The author investigated the Lepidoptera fauna of Biatorbágy town and its surroundings. This area is situated at the junction of Zsámbéki-medence, Érd-tétényi-plató, Budai-hegység, Budaörsi-árok and Etyeki-dombság in the middle part of Hungary. Over the seven study years 95 diurnal species were observed and 42 of them are protected and beside this, 11 protected other species were also observed. The data may supply new information for the distribution and habitat preference of certain species.

Keywords. Lepidoptera survey, Hungary, Lepidoptera species, protected species, Natura 2000 species, nature conservation, habitat

Author's address – A szerző címe. Gór Ádám | H–2051 Biatorbágy, Bethlen Gábor utca 16. | Hungary | e-mail: info@jasius.hu

Summary. The habitats near Biatorbágy are poorly investigated, their natural state is good compared to most habitats in this region. Over the seven study years 95 diurnal species were observed and 42 of them are protected by law and beside this, 11 protected other species were also observed. There were six Natura 2000 species. These high numbers show that it is considerable to begin further studies. Despite the near natural condition of the habitats, inadequate habitat management or the lack of it can cause the disappearance of certain species. This happened to Iharos-völgy which was a species-rich habitat before the inadequate habitat management and the close deforestation.

Bevezetés

A pest megyei Biatorbágy város 16 km-re fekszik nyugati irányban Budapesttől, a Zsámbéki-medence kistáj része, amely a Gerecse és a Budai-hegység között létrejött tektonikus medence. Északkeleten és keleten dolomit- és mészkőformációkból, illetve szarmata mészkőből épült sasbércek keretezik, délnyugaton az Etyeki-dombság határolja. Jelentős szintkülönbségek uralják, területe 4379 hektár. Magát a medencét több száz méteres harmadidőszaki üledéksorozat tölti ki. Felszínépítő kőzetei: pannóniai agyag, szarmata mészkő, homok, negyedidőszaki lösz, édesvízi mészkő, kavics, lejtőüledékek.

A település és környéke florisztikailag a Pilis-Gerecse flórajárásba (Pilisense) tartozik. A talajadottságoknak köszönhetően mind a mészkedvelő, mind a löszre jellemző flóraelemek megtalálhatók a területen. Fontosabb erdőtársulásai a tatárjuharos tölgyesek (*Acereto tatarici-Quercetum*), a gyertyános kocsánytalan tölgyesek (*Quercus petraeae-Carpinetum*), a cseres kocsánytalan tölgyesek (*Quercetum petraeae-cerris*) és a tölgy-kőris-szil ligeterdők (*Quercus-Ulmetum*). A gypsizint jellemző növényei: a

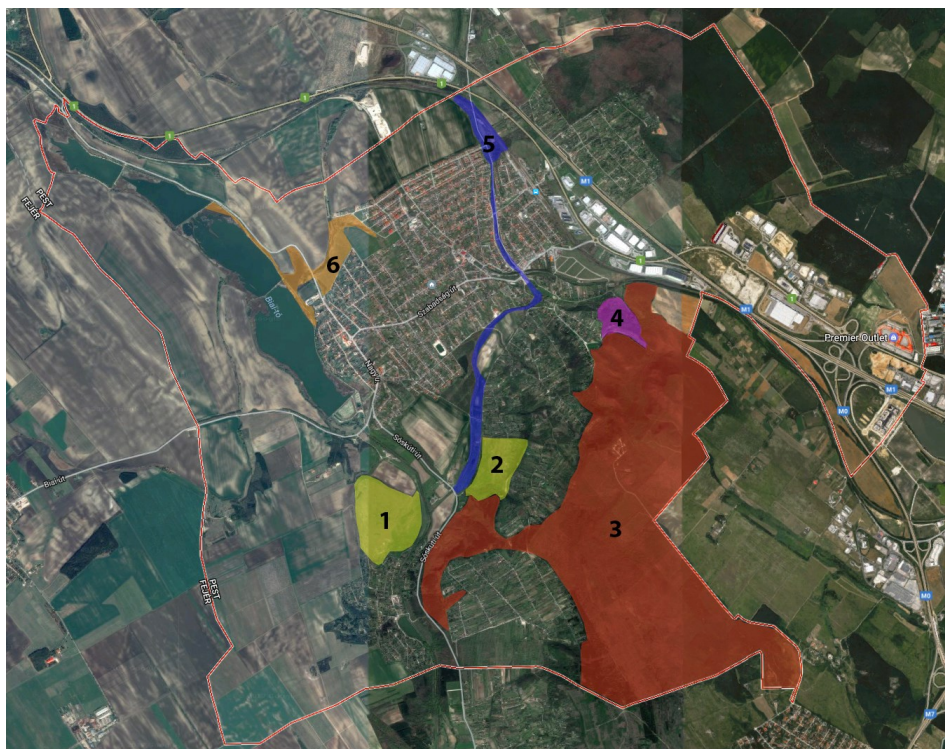
felemáslevelű csenkesz (*Festuca heterophylla*), az egyvirágú gyöngyperje (*Melica uniflora*), a ligeti perje (*Poa nemoralis*), a hegyi sás (*Carex montana*), a nagyvirágú ibolya (*Viola riviniana*), a hölgymál-fajok (*Hieracium spp.*) Az erdészetileg már bolygatott területen vegyeskorú, főként keménylombú fák, illetve telepített fekete fenyvesek (*Pinus nigra*), kisebb részben lombhullató erdők találhatók. A települést és a meghagyott természetközeli területeket főként ipari parkok és szántóföldek veszik körül. Faunisztikailag igen gazdag a környék. Kiemelt érték a felhagyott agyagbányában megtelepedett gyurgyalag-kolónia (*Merops apiaster*) és a gyakran megjelenő partifecs-kék (*Riparia riparia*). A terület hullókben és kétéltűekben gazdag. Jellemző fajok: zöld varangy (*Pseudepidalea viridis*), barna varangy (*Bufo bufo*), barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*), gyepi béka (*Rana temporaria*), zöld levelibéka (*Hyla arborea*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), zöld gyík (*Lacerta viridis*), fűrgye gyík (*Lacerta agilis*), erdei sikló (*Zamenis longissimus*), vízisikló (*Natrix natrix*), rézsikló (*Coronella austriaca*), kockás sikló (*Natrix tessellata*).

A Bolha-hegy illetve a halastó kedvelt táplálkozási helye a ragadozó madaraknak. Jellemző fajok: egerészölyv (*Buteo buteo*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), nagyköcsag (*Egretta alba*), szürkegém (*Ardea cinerea*), szárcsa (*Fulica atra*), bütykös hattyú (*Cygnus alor*) (Biatorbágy természeti értékei 2009).

A lepkefaunán érezhető a különböző vegetációjú területek keveredésének hatása. Jelen vannak hűvös, üde erdőket kedvelő, száraz sziklagyepet preferáló, illetve sztyepplakó fajok is. Eddig nem történt vizsgálat erre irányulóan, mindössze a Magyar Természettudományi Múzeum lepkegyűjteményében (Bálint et al. 2006) található néhány, Ronkay, Reskovits, Podlussány és Vajda által gyűjtött védett lepke a város környékéről (*Maculinea alcon xerophila*, *Colias chrysotheme*, *Parnassius mnemosyne*, *Satyrium ilicis*, *Zerynthia polyxena*), de ezek is már igencsak régi adatok. A Biatorbágy környéki lepkefaunáról Kovács Lajos sem ír munkáiban (1953, 1956), a legközelebbi vizsgált területei Tárnok és Bicske volt, de ezek is 15 km-re fekszenek a várostól. Kutatásai során a Budai-hegység egészével is foglalkozott, azonban nem derül ki, hogy az adatok pontosan mely területekről származnak. Munkáiban vizsgálta még Nagytétényt, ez a vizsgálatomban szereplő Érd-tétényi-plató keleti vége. Ezen faunisztikai hiányosságok pótlása végett íródott ez a cikk.

Anyag és módszer

A felmérés 2009 és 2017 között zajlott hat fő élőhelyen (1. ábra). A lepkék azonosítása fényképekről, illetve lepkehálós egyeléssel történt. A problémásabb egyedek határozásában Gozmány 1968-as füzeté, illetve Sáfian Szabolcs segített. A nappali lepkék felmérésevel párhuzamosan történtek éjszakai megfigyelések is, főként utcai lámpák alatt, illetve lámpázással (250W-os higanygőz izzó). Ezek közül a védetteket közlöm. A védett lepkéfajok védettségének megállapítása a következő rendelet alapján történt: 100/2012. (IX. 28.) VM. A rendszer-, illetve nevezéktan a Pastoriális et al. 2016 munka nyomán készült. A megfigyelt lepkék azonosítása alapjául szolgáló fényképek egy Panasonic DMC-FZ50 típusú bridge géppel, illetve egy Canon EOS 5D Mark II típusú DSLR géppel (objektív: Sigma 150mm f2.8 EX DG APO HSM Macro) készültek.

1. ábra. A hat vizsgált terület elhelyezkedése Biatorbágy város környékén a közigazgatási határokon belül. 1. Bolha-hegy; 2. Madár-szirt és Nyakas-kő alatti terület; 3. Iharos és Biai-erdő; 4. Iharos-völgy és környéke; 5. A vasútállomás környéke és a Füzes-patak medre; 6. Biai-halastó partvidéke, Disznó-lápa és Halál-domb.

Fig. 1. The situation of the six study sites near Batorbágy within the administrative boundaries. 1. Bolha-hegy; 2. The area below Madár-szirt and Nyakas-kő; 3. Iharos and Biai-erdő; 4. Iharos-völgy and its surroundings; 5. The railway station and its surroundings, and the bed of Füzes-patak; 6. Coast of Biai-halastó, Disznó-lápa and Halál-domb.

A hat fő terület ismertetése

1. Bolha-hegy

A terület a Budai Tájvédelmi Körzethez tartozik, illetve helyi természetvédelmi terület is. Délről a Pecató környékén elterülő városrész határolja, északról és nyugatról szántóföldek, keletről pedig a Benta-patak. Igen sajátos flórával és faunával rendelkező egykoron mészkőbányaként funkcionáló löszpuszta rét, amelyet sziklagyepi és lejtősztyeppi elemek tarkítanak. Alapvetően egy száraz terület, ezért ennek megfelelően főként szárazságkedvelő és -tűrő fajok népesítik be (Kiss 2001). Prob-

léma volt a területen az illegális személtlerakás, azonban az utóbbi időben ez megszűnt. Az élőhely kezelése megfelelő, a cserjésedés csak a terület szélein jelent problémát. A területen rendszeresen megfigyelhető sisakos sáska (*Acrida hungarica*), keleti rablópille (*Libelloides macaronius*), valamint igen gyakori az imádkozó sáska (*Mantis religiosa*). Jellemző pókfaj a szongáriai cselőpók (*Lycosa singoriensis*) és a bikapók (*Eresus hermani*). Jellemző bogárfaj a magyar virágbogár (*Protaetia ungarica*). A flórát számos védett faj képviseli: bíboros kosbor (*Orchis purpurea*), pusztai árvalányhaj (*Stipa pennata*), bozontos árvalányhaj (*Stipa dasyphylla*), budai imola (*Centaurea scabiosa* subsp. *sadleriana*), dunai berkenye (*Sorbus danubialis*), gór habszegfű (*Silene bupleuroides*), kertii holdviola (*Lunaria annua*), közönséges sárga-kövirózsa (*Jovibarba globifera* subsp. *hirta*), kistészkű hangyabogáncs (*Jurinea mollis*), kései pitypang (*Taraxacum serotinum*), sugaras zsoltina (*Serratula radiata*), selymes peremizs (*Inula oculus-christi*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*), magyar repcsény (*Erysimum odoratum*), magyar gurgolya (*Seseli leucospermum*), fehérés csüdfű (*Astragalus vesicarius* subsp. *albidus*), nagyzezerjófű (*Dictamnus albus*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), apró nőszirm (*Iris pumila*), nagy pacsirtafű (*Polygala major*), borzas len (*Linum hirsutum*), sárga len (*Linum flavum*), árlevelű len (*Linum tenuifolium*), leánykörtörcsin (*Pulsatilla grandis*), pézsmahagyma (*Allium moschatum*), bunkós hagyma (*Allium sphaerocephalon*) (Pintér et al. 2013).

2. Madár-szirt és Nyakas-kő alatti terület

Északról a város, délről a Biai-erdő, nyugatról a Fűzes-patak, illetve keletről a Madár-szirt és a Nyakas-kő határolja, az Erd-Tétényi Plató legnyugatibb területe. Natura 2000 terület, illetve helyi védettséget is élvez. A vegetációt tekintve a Bolha-hegy folytatása, ez meglátszik a flórán és a faunán is. A különbség az, hogy a mélyebben fekvő részein és a szirt közvetlen közelében üdőbb. Az élőhely kezelése megfelelő, azonban a cserjésedés veszélyeztető tényező, cserjeirtást sűrűbben kellene eszközölni (utoljára 2009). A területen rendszeresen megfigyelhető sisakos sáska (*Acrida hungarica*), gyakori a keleti rablópille (*Libelloides macaronius*), valamint tömeges az imádkozó sáska (*Mantis religiosa*). Jellemző pókfaj a szongáriai cselőpók (*Lycosa singoriensis*), a bikapók (*Eresus hermani*) és az óriás-keresztspók (*Araneus grossus*). Esetenként gyakori az aranyos bábrabló (*Calosoma sycophanta*), a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipipedus*), a nagyfejű csajkó (*Lethrus apterus*), a rezes futrinka (*Carabus ullrichii*) és a holdszarvú bogár (*Copris lunaris*). A területen a Bolha-hegyen megtalálható védett növényfajok mind egyike jelen van.

3. Iharos és Biai-erdő

Ez a többé-kevésbé összefüggő erdőség a város lakott területeitől délkeleti irányba egészen a közigazgatási határokig terül el. Fontosabb erdőtársulásai a tatárjuharos tölgyesek (*Acereto tatarici-Quercetum*), a gyertyános kocsánytalan tölgyesek (*Quercus petraeae-Carpinetum*), a cseres kocsánytalan tölgyesek (*Quercetum petraeae-cerris*) és a tölgy-kőris-szil ligeterdők (*Quercus-Ulmetum*). A nagy része Natura 2000, igen intenzív erdőgazdálkodás folyik. Helyenként a tölgyes részeket szálalással ligeteszítik és nem ritkák a tarvágások,

amelyek helyén a kőris és az akác az elsődlegesen felnövő fajok. Fontos az egykori honvédelmi rakétaállomás helyén kialakult virágos kőrises sziklagyep, amely mint egy lék helyezkedik el az erdős területek közepén. Említésre méltó az Érdről ehhez a területhez vezető aszfaltozott egykori honvédelmi út környéke is, amely számos különböző vegetációjú élőhely találkozásánál fekszik. A terület általában igen üde, ez alól kivételt képeznek a tarvágások és a magasabban fekvő nyíltabb részek. Esetenként gyakori az aranyos bábrabló (*Calosoma sycophanta*), a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipipedus*), a pompás virágbogár (*Protaetia speciosissima*), a smaragdzöld virágbogár (*Protaetia affinis*), az orrszarvúbogár (*Oryctes nasicornis*), a holdszarvú bogár (*Copris lunaris*) és a nagyfejű csajkó (*Lethrus apterus*). A kevésbé bolygatott területeken rendszeresen megfigyelhető gyászincér (*Morimus funereus*). A terület flórája is igen értékes, jelentősebb fajok a turbánliliom (*Lilium martagon*), a nagyzezerjófű (*Dictamnus albus*), a kétlevelű sarkvirág (*Platanthera bifolia*), a tarka kosbor (*Orchis tridentata*), kislevelű nőszőfű (*Epipactis microphylla*), a sokhelyütt gyakori jerikói lonc (*Lonicera caprifolia*) és kisvirágú hunyor (*Helleborus dumetorum*), valamint a nyíltabb, szárazabb részeken az árlevelű len (*Linum tenuifolium*).

4. Iharos-völgy és környéke

Az Iharos erdős részei veszik körül, zárt és elszigetelt teraszos elrendezésű rét, amelynek az alacsonyabban fekvő részei üdébbek, a magasabban lévőek pedig szárazabbak. Jelen állapotára a leromlottság, degradáltság jellemző. Ez a rossz ütemű, géppel történő kaszálásnak és a 2016-17-ben történt környező erdők tarvágásának, illetve az intenzív gépjárműforgalomnak (gyep feltépése) köszönhető. A kezelés nem megfelelő. Esetenként gyakori az aranyos bábrabló (*Calosoma sycophanta*), a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipipedus*) és a nagyfejű csajkó (*Lethrus apterus*).

5. A vasútállomás környéke és a Fűzes-patak környezete

A vasútállomás környéke egy kevésbé bolygatott terület, flórája és faunája is gazdag. A vasúti töltés és az út közötti rész változatos növényzetű rét, míg az út túloldala fákkal, cserjékkel benőtt. Probléma az illegális hulladéklerakás. A Fűzes-patak partvidéke kis területre korlátozódik a beépítettség, a kulturális központnak megfelelő kezelés és a szántóföldek miatt, azonban lepkefaunája említésre méltó. Környéke nedves, helyenként nádasokkal és farkasalmásokkal tarkítva, jelentősek a fűzes területek.

6. Biai-halastó partvidéke, Disznó-lápa és Halál-domb

A terület igen változatos, valamint bolygatott, délnyugatról a Biai-halastó, dél- és északkeletről lakópark határolja, illetve északnyugaton szántóföldek övezik. Kettősség jellemzi, magasabb részei szárazak (Halál-domb), a tó mente és a Disznó-lápa egy nedves, fákkal és nádasokkal tarkított terület. A patak menti növényzetnek nagy szerepe van az itteni lepkefauna gazdagságában.

Eredmények

A megfigyelt nappali lepkefajok listája

*: védett; T: terület

Hesperiidae

- Erynnis tages* (Linnaeus, 1758) – cigány busalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Carcharodus floccifera (Zeller, 1847) – pemetefű-busalepke – T: 2; 3
Carcharodus alceae (Esper, [1780]) – mályva-busalepke – T: 3
Spialia orbifer (Hübner, [1823]) – kerekfoltú törpebusalepke* – T: 1; 2; 3
Pyrgus armoricanus (Oberthür, 1910) – feles busalepke – T: 4
Pyrgus mahae (Linnaeus, 1758) – kis busalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Pyrgus carthami (Hübner, [1813]) – nagy busalepke – T: 1
Hesperia comma (Linnaeus, 1758) – vesszős busalepke – T: 1; 2
Ochlodes sylvanus (Esper, [1779]) – erdei busalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Thymelicus lineola (Ochsenheimer, 1808) – vonalas busalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Thymelicus sylvestris (Poda, 1761) – barna busalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6

Papilionidae

- Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – farkasalmalepke* – T: 2; 5; 6
Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758) – kis Apolló-lepke* – T: 3; 4
Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758) – kardfarkú pillangó* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Papilio machaon Linnaeus, 1758 – fecskéfarkú pillangó* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6

Pieridae

- Colias chrysotheme* (Esper, [1781]) – dolomit-kéneslepke* – T: 1; 2
Colias alfaciensis Ribbe, 1905 – déli kéneslepke – T: 2; 5
Colias croceus (Fourcroy, 1785) – sáfrányszínű kéneslepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Colias erate (Esper, [1805]) – keleti kéneslepke – T: 2; 5
Colias hyale (Linnaeus, 1758) – fakó kéneslepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Gonepteryx rhamni (Linnaeus, 1758) – citromlepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Leptidea sinapis komplex (Linnaeus, 1758) – kis mustárlepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Aporia crataegi (Linnaeus, 1758) – galagonyalepke – T: 2
Pieris brassicae (Linnaeus, 1758) – káposztalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Pieris napi (Linnaeus, 1758) – repcelepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Pieris rapae (Linnaeus, 1758) – répalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Pontia daplidice edusa (Fabricius, 1777) – rezedalepke – T: 1; 2
Anthocharis cardamines (Linnaeus, 1758) – hajnalpírlepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6

Riodinidae

- Hamearis lucina* (Linnaeus, 1758) – kockáslepke – T: 3; 4

Lycaenidae

- Lycaena phlaeas* (Linnaeus, 1761) – közönséges tűzlepke – T: 2; 3; 4; 5
Lycaena thersamon (Esper, [1784]) – kis tűzlepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Lycaena dispar rutilus (Werneburg, 1864) – nagy tűzlepke* – T: 2; 4; 5; 6
Lycaena tityrus (Poda, 1761) – barna tűzlepke – T: 3; 4; 5
Favonius quercus (Linnaeus, 1758) – tölgyfa-csücsköslepke* – T: 2; 3; 4

- Thecla betulae* (Linnaeus, 1758) – nyírfa-csücsköslepke* – T: 3; 4; 5; 6
Callophrys rubi (Linnaeus, 1758) – zöldfonákú-lepke – T: 1; 2; 3; 4
Satyrium acaciae (Fabricius, 1789) – akác-csücsköslepke – T: 2
Satyrium pruni (Linnaeus, 1758) – szilvafa-csücsköslepke* – T: 4
Satyrium spini ([Denis & Schiffermüller], 1775) – kökény-csücsköslepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Satyrium ilicis (Esper, [1779]) – tölgy-csücsköslepke* – T: 4
Satyrium w-album (Knoch, 1782) – w-betűs csücsköslepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Celastrina argiolus (Linnaeus, 1758) – bengeboglarca – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Cupido argades (Pallas, 1771) – ékes boglarca – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Cupido alceas (Hoffmannsegg, 1804) – palakék boglarca* – T: 3
Cupido decolorata (Staudinger, 1886) – fakó boglarca* – T: 2; 5; 6
Cupido minimus (Fuessly, 1775) – törpeboglarca – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Pseudophilotes vicrama schiffmuelleri Hemming, 1929 – kisszemes boglarca* – T: 1; 2
Glaucopsyche alexis (Poda, 1761) – nagyszemes boglarca* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Maculinea arion ligurica (Wagner, 1904) – nagyfoltú hangyaboglarca kései alakja* – T: 2; 4
Maculinea alcon xerophila Berger, 1946 – szürkés hangyaboglarca szárazréti ökotípusa* – T: 2
Plebejus argus (Linnaeus, 1758) – ezüstös boglarca – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Plebejus argyrognomon (Bergsträsser, 1779) – tintakék boglarca – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Aricia agestis ([Denis & Schiffermüller], 1775) – szalagos szerecsenboglarca* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Polyommatus bellargus (Rottemburg, 1775) – égszínkék boglarca – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Polyommatus coridon (Poda, 1761) – ezüstkék boglarca – T: 1; 2; 4; 5
Polyommatus icarus (Rottemburg, 1775) – közönséges boglarca – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Polyommatus dorylas ([Denis & Schiffermüller], 1775) – fénylő boglarca* – T: 2

Nymphalidae

- Libythea celtis* (Laicharting, 1782) – csőröslepke* – T: 2; 3; 4; 5
Neptis sappho (Pallas, 1771) – kis fehérsávöslepke* – T: 2; 3; 4
Argynnis paphia (Linnaeus, 1758) – nagy gyöngyházlepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Argynnis pandora ([Denis & Schiffermüller], 1775) – zöldes gyöngyházlepke* – T: 1; 2; 3; 4
Argynnis adippe ([Denis & Schiffermüller], 1775) – ezüstös gyöngyházlepke – T: 3; 4
Argynnis aglaja (Linnaeus, 1758) – kerekfoltú gyöngyházlepke – T: 4
Issoria lathonia (Linnaeus, 1758) – közönséges gyöngyházlepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Brenthis daphne ([Denis & Schiffermüller], 1775) – málna-gyöngyházlepke* – T: 2; 3; 4
Brenthis hecate ([Denis & Schiffermüller], 1775) – rozsdaszínű gyöngyházlepke* – T: 1; 2
Boloria dia (Linnaeus, 1767) – kis gyöngyházlepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Apatura ilia ([Denis & Schiffermüller], 1775) – kis színjátzólepke* – T: 2; 3; 4; 5; 6
Melitaea cinxia (Linnaeus, 1758) – réti tarkalepke – T: 1; 2; 3; 4
Melitaea phoebe ([Denis & Schiffermüller], 1775) – nagy tarkalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Melitaea trivialis ([Denis & Schiffermüller], 1775) – kis tarkalepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Melitaea didyma (Esper, [1778]) – tüzes tarkalepke – T: 3
Melitaea aurelia Nickerl, 1850 – recés tarkalepke* – T: 2
Araschnia levana (Linnaeus, 1758) – pókhálós lepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Nymphalis c-album (Linnaeus, 1758) – c-betűs lepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Nymphalis io (Linnaeus, 1758) – nappali pávaszem* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Nymphalis polychloros (Linnaeus, 1758) – nagy rókalepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Nymphalis urticae (Linnaeus, 1758) – kis rókalepke* – T: 2; 3; 4
Nymphalis xanthomelas (Esper, [1781]) – vörös rókalepke* – T: 3

- Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758) – Atalanta lepke* – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Vanessa cardui (Linnaeus, 1758) – bogáncsllepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Pararge aegeria tircis (Godart, 1821) – erdei szemeslepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Lasiommata maera (Linnaeus, 1758) – nagyfoltú szemeslepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Lasiommata megera (Linnaeus, 1767) – vörös szemeslepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Coenonympha arcania (Linnaeus, 1761) – fehéröves szénalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Coenonympha glycerion (Borkhausen, 1788) – közönséges szénalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Coenonympha pamphilus (Linnaeus, 1758) – kis szénalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Aphantopus hyperantus (Linnaeus, 1758) – közönséges ökörzemlepke – T: 1; 2; 3
Maniola jurtina (Linnaeus, 1758) – nagy ökörzemlepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Melanargia galathea (Linnaeus, 1758) – sakkáblalepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Minois dryas (Scopoli, 1763) – fekete szemeslepke – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Hipparchia fagi (Scopoli, 1763) – szürkőves szemeslepke – T: 1; 2; 3
Hipparchia semele (Linnaeus, 1758) – barna szemeslepke* – T: 1; 2; 4
Arethusa arethusa ([Denis & Schiffmüller], 1775) – közönséges szemeslepke* – T: 1; 2
Brintesia circe (Fabricius, 1775) – fehéröves szemeslepke – T: 1; 2; 3

A megfigyelt védett egyéb lepkefajok listája

- Lasiocampidae
Eriogaster lanestris (Linnaeus, 1758) – tavaszi gyapjasszövő – T: 1; 2
 Sphingidae
Hyles gallii (Rottemburg, 1775) – galajszender – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Marumba quercus ([Denis & Schiffmüller], 1775) – tölgyfaszender – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
 Saturniidae
Saturnia pavoniella (Scopoli, 1763) – kis pávaszem – T: 1; 2; 4
Saturnia pyri ([Denis & Schiffmüller], 1775) – nagy pávaszem – T: 1; 2; 3; 4; 5; 6
Aglia tau (Linnaeus, 1758) – T-betűs pávaszem – T: 3; 4
 Zygaenidae
Zygaena laeta (Hübner, 1790) – vörös csüngőlepke – T: 2
 Notodontidae
Dicranura ulmi ([Denis & Schiffmüller], 1775) – szilfa-púposzövő – T: 2; 3; 4
 Erebidae
Euplagia quadripunctaria (Poda, 1761) – csíkos medvelepke – T: 3; 4
 Noctuidae
Apantesis rufivola ([Denis & Schiffmüller], 1775) – szirti törpebagoly – T: 1
Cucullia chamomillae ([Denis & Schiffmüller], 1775) – székfű-csuklyásbagoly – T: 1; 2

Faunisztikai szempontból érdekes, védett lepkefajok ismertetése

Carcharodus floccifera (Zeller, 1847) – pemetefű-busalepke
 Magyarországon országsszerte szórányosan előforduló faj, az üdébb bakfüves, pemetefüves erdőszéleket, tisztásokat, réteket preferálja. Az Érd-Tétényi Plató több pontján is előfordul, köztük Biatorbágy környékén is. Mindössze két kisebb lelőhelyen találtam a vizsgálati években. A Madár-szirt alatti rétnak a város felé eső részén minden évben, mindkét nemzedéke megfigyelhető, újabban az egykori honvédelmi út környékéről került elő.

Spialia orbifer (Hübner, [1823]) – kerekfoltú törpebusalepke

Magyarországon főként a hegyvidékeken elterjedt faj, amely sztyeppréteket és köves-füves élőhelyeket preferál. Egyedszáma fluktuáló, egyes években igen gyakori lehet, az Érd-tétényi-platón általánosan elterjedt. Biatorbágy környékén évekig csak a Bolha-hegyen volt megfigyelhető, azonban a 2017-es évben meglehetősen nagy egyedszámának köszönhetően a Madár-szirt alatti területen, illetve az Iharosban, az egykori rakétaállomás környékén is megjelent. Ezekben a területeken tápnövénye – a csabaire vérfű (*Sanguisorba minor*) – nagy mennyiségben található. A fajnak általában két nemzedéke van országszerte, azonban Biatorbágy környékén a második nemzedéke hiányzott a vizsgálati években vagy egyedszáma az észlelési küszöb alatt volt.

Pyrgus armoricanus (Oberthür, 1910) – feles busalepke

Magyarországon a domb- és hegyvidékeken félszáraz és üde gyepekben él. Az Érd-Tétényi Platón helyenként előkerül, Biatorbágy környékén az Iharos-völgyben rendszeresen megfigyelhető volt, azonban a helytelen kezelés óta eltűnt.

Pyrgus carthami (Hübner, [1813]) – nagy busalepke

Magyarországon számos helyen előfordul, helyenként gyakori is lehet. Az Érd-Tétényi Platón több területen is előfordul, Biatorbágy környékéről mindössze a Bolha-hegy felhagyott bányájából került elő, ott viszonylag nagy számban él.

Zerynthia polyxena ([Denis & Schiffermüller], 1775) – farkasalmalepke

Magyarországon a Dunától keletre mindenütt megtalálható faj, azonban a Dunántúlon már kevesebb területen él. Az Érd-tétényi-platón a vizes élőhelyek közelében elterjedt. Biatorbágy környékén 2009 óta egyedszáma erősen lecsökkent, főként tápnövényének eltűnése miatt. Tápnövénye a farkasalma (*Aristolochia clematitis*), amely a mederkotrások és a vízparti növényzet irtása következtében a legtöbb területről eltűnt, így csökkentve a lepke élőhelyeinek számát is. Egykor a Füzespatak mentén, a Biai-halastó teljes partvidékén és a Disznó-lápán is közepes egyedszámmal élt, de ez 2017-re teljesen megváltozott, egy-egy egyede itt-ott felbukkanhat a vizes élőhelyek közelében, stabil populációja nincsen. A környékről a MTM lepkegyűjteményében található egy példány a Katalin-hegyről (Ronkay 1985:V). Ez a terület a szukcesszió miatt élehetlenné vált a faj számára.

Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758) – kis Apolló-lepke

Magyarországon visszaszorulóban lévő faj, jelenleg a középhegységeken és dombságokon elterjedt, illetve van néhány maradványpopulációja is az Alföldön. Visszaszorulásának fő oka élőhelyeinek nem megfelelő kezelése. Mivel elsősorban erdőszéleken, nyiladékokban, tisztásokon repül, ahol a környező fák alatt keltikék nőnek, a nyílt rész pedig gazdag virágzó növényekben, ezért a területek becserjésedése nagy probléma. Biatorbágy környékén 2009 óta mindössze néhány tíz példány került elő, azonban a 2017-es évre több száz egyeddel képviseltette magát az Iharosban és a Biai-erdő területén. Feltételezhetően ez a megnőtt tarvágások számának köszönhetően alakult így, mivel több nyitott, a faj számára élhető terület létesült. A környéken régóta előforduló faj, a MTM lepkegyűjteményében található egy példány a Katalin-hegyről (Vajda 1939:V). Ez a terület is nagyrészt beépült,

illetve sűrű, a faj számára élethetetlen erdő található rajta.

Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758) – kardfarkú pillangó

Magyarországon általánosan elterjedt faj, olykor tömeges is lehet bizonyos területeken. 2017-ben az egyik leggyakoribb lepkefaj volt Biatorbágy környékén, főként a meleg, napsütötte réteken, tisztásokon. Hernyóit szép számban lehet találni *Prunus*- és *Crataegus*-fajokon.

Papilio machaon Linnaeus, 1758 – fecskefarkú pillangó

Magyarországon általánosan elterjedt faj, általában egyesével lehet találkozni vele, de bizonyos években, helyenként gyakori is lehet. A környéken is általánosan elterjedt, azonban a tapasztalat az, hogy évről-évre kevesebb egyede figyelhető meg.

Colias chrysotheme (Esper, [1781]) – dolomit-kéneslepke

Magyarországon több egykori élőhelyéről eltűnt, illetve az egykor erős populációkat eltartó területeken is megirtult, jelenleg a Dunántúli-középhegységben és környékén, valamint a Kiskunságon él. Élőhelyei mészkedvelő pusztafüves- és sziklafüves lejtősztyepprétek, löszgyepek, homokpusztarétek. Az Érd-tétényi-platón általánosan elterjedt, egyes években gyakori is lehet, de általában alacsony egyedszám jellemzi élőhelyein. 2009 óta minden évben sikerült megfigyelni viszonylag alacsony egyedszámban a Bolha-hegyen, illetve a Madár-szirtről is, populációi stabilak, mind a négy nemzedéke kifejlődik. Biatorbágy környékéről, az Öreg-hegyről került egy példány a MTM Lepkegyűjteményébe (Podlussány 1981:IV), azonban ez a terület azóta már majdhogynem teljesen beépítésre került, illetve mezőgazdasági művelés alá vont. Főként szőlőültetvények találhatóak itt.

Gonepteryx rhamni (Linnaeus, 1758) – citromlepke

Hazánkban mindenütt előfordul, tavasszal helyenként gyakori lehet. Ritkás erdőkben, réteken, erdőszéleken él, de vándorlásai közben bárhol felbukkanhat. Áttelelés után az első lepkék egyike, amely akár februárban is megjelenhet. A környéken általánosan elterjedt, a város természetközelségéből adódóan kertekben, parkokban is megfigyelhető. Nyáron a virágokban gazdag területeken sokáig látható.

Aporia crataegi (Linnaeus, 1758) – galagonyalepke

Hazánkban valamikor sokhelyütt közönséges volt, gyümölcsösökben néha kárt is okozott, az utóbbi évtizedekben azonban megirtult és csak helyenként lép fel nagyobb számban (Őrség, Aggteleki-karszt), de sehol sem tömeges. Élőhelyei változatosak, általában melegkedvelő, de üdőbb hegyvidékeken is megél. Az Érd-tétényi-platón rendszeresen megfigyelhető egy-egy példány, Biatorbágy környékéről eddig a Madár-szirtről került elő egyetlen példány 2017-ben.

Lycæna dispar rutilus (Werneburg, 1864) – nagy tűzlepke

Magyarországon vizes, nedves élőhelyek közelében általánosan elterjedt faj, ez igaz az Érd-tétényi-platóra és Biatorbágy környékére is. Stabil populációi vannak jelen a nedvesebb területeken.

Lycæna thersamon (Esper, [1784]) – kis tűzlepke

Hazánkban a nyílt élőhelyeken mindenütt előfordul, időnként főleg az Alföldön népesebb állományokat képez, máskor eltűnik vagy csak gyér számban található. Élőhelyei természetes viszonyok között zárt, száraz és félszáraz gyepek, természetközeli mezsgyék, rézsűk és gátak növényzete. Az Érd-tétényi-platón, tehát Biatorbágy környékén is gyakori faj, a Füzés-patak mentén minden nemzedéke rendszeresen megfigyelhető.

Favonius quercus (Linnaeus, 1758) – tölgyfa-csücskölepke

Magyarországon mindenütt előfordul, ahol tölgyesek vannak. Állományai erősen ingadoznak: egyes években néhol gyakori, máskor évekre szinte teljesen eltűnik. Az Érd-tétényi-

platón általánosan elterjedt, Biatorbágy környékén az erdős részeken, illetve azok közelében gyakori, olykor tömeges.

Thecla betulae (Linnaeus, 1758) – nyírfa-csücsköslepke

Magyarországon mindenütt előfordul, de sehol sem tömeges. Élőhelyei változatosak, mindenütt előfordul, ahol tápnövényei is megtalálhatók. Az Érd-tétényi-platón általánosan elterjedt, Biatorbágy környékén az erdős részeken, illetve azok közelében rendszeresen megfigyelhető, olykor gyakori.

Satyrium pruni (Linnaeus, 1758) – szilvafa-csücsköslepke

Magyarországon mindenütt megtalálható – az Alföldön ritkább –, de lokális és nem gyakori. Élőhelyei erdőszegélyek, sövények, patakmenti cserjesávok és cserjésedő rétek, legelők, ritkábban kertek és hagyományosan kezelt, nem vegyszerezett szilvások is. Az Érd-tétényi-platón egy-egy példánya előkerül időről-időre, Biatorbágy környékén az Iharos-völgyben él.

Satyrium spini ([Denis & Schiffermüller], 1775) – kökény-csücsköslepke

Magyarországon általánosan elterjedt, kivéve az Alföldön és a nyugati határszáron, sehol sem gyakori. Az Érd-tétényi-platón is általánosan elterjedt, Biatorbágy környékén is rendszeresen megfigyelhető.

Satyrium ilicis (Esper, [1779]) – tölgyfa-csücsköslepke

Magyarországon sokfelé megtalálható, de kolóniái lokálisak, helyenként nagy egyedszámúak. Élőhelyei fellazuló száraz lomboserdők és cserjések. Az Érd-Tétényi Platóról mindössze Biatorbágy környékéről, az Iharos-völgyből ismeretes. A környékről a MTM Lepkegyűjteményében található egy példány a Katalin-hegyről (Ronkay 1990:VI). Ez a terület a szukcesszió és a beépítések miatt élnetlenné vált a faj számára.

Satyrium w-album (Knoch, 1782) – w-betűs csücsköslepke

Hazánkban sokfelé megtalálható, de mindenütt inkább egyesével, nem gyakori. Élőhelyei liget- és láperdők, üde lomboserdők. Az Érd-tétényi-platón, tehát Biatorbágy környékén is általánosan elterjedt faj.

Cupido alcetas (Hoffmannsegg, 1804) – palakék boglárka

Hazánkban a Dunántúl és a középhegységek számos pontján megtalálható. Helyenként gyakori is lehet. Mezofil, élőhelyei üde, vizenyős rétek, legelők, nagyobb erdei tisztások. Az Érd-tétényi-platóról eddig két előfordulása ismeretes, 2016-ból és 2017-ből. Ez utóbbi Biatorbágy környékén, az Iharosban, az egykori honvédelmi út mentén, egy üdebb, bolygatott területen került megfigyelésre.

Cupido decolorata (Staudinger, 1886) – fakó boglárka

Magyarországon sokfelé előfordul, a Dunántúlon és a középhegységekben sok élőhelye ismert, az Alföldön ritka. Lokális és nem gyakori. Xerofil, élőhelyei változatosak, többnyire sovány és száraz gyepek (gyakran meszes talajon), naposabb, meleg domboldalak, de folyópartok, erdőirtások, tisztások is. Az Érd-tétényi-platóról mindössze Biatorbágy környékéről ismeretes, a Madár-szirt alatti réten, a Disznó-lápán és a Füzes-patak mentén rendszeresen megfigyelhető.

Pseudophilotes vicrama schiffermuelleri Hemming, 1929 – kisszemes boglárka

Magyarországon főleg középhegységekben és dombvidékeken található, habár általában nem gyakori, síkvidéken ritkább. Xerofil, élőhelyei változatosak, többny-

re sovány és száraz gyepek (gyakran meszes talajon), naposabb, meleg domboldalak, de folyópartok, erdőirtások, tisztások is. Az Érd-tétényi-platón gyakori faj, Biatorbágy környékén a Bolha-hegyen és a Madár-szirt alatti réten minden évben található szép számmal.

Glaucopsyche alexis (Poda, 1761) – nagyszemes boglárka

Hazánkban mindenfelé előfordul, főként erdei tisztásokon és utak mentén, helyenként gyakori. Élőhelyei felszárász, száraz gyepek, bokros-gyepes területek. Az Érd-tétényi-platón, így Biatorbágy környékén is sokhelyütt megtalálható, bár nem gyakori sehol sem. A Madár-szirt alatti réten minden évben megfigyelhető.

Maculinea arion ligurica (Wagner, 1904) – nagyfoltú hangyaboglárka kései alakja Magyarországon hegy- és dombvidékeken lokálisan elterjedt faj (alak), amelynek élőhelyei főként erdőszegélyek, melegkedvelő tölgyesek irtásterületei, sziklás, köves, erdei utak részű, ahol bőven tenyészik a szurokfű (*Origanum vulgare*). Az Érd-tétényi-platóról 2017-ig csak Biatorbágy környékéről került elő, ahol a Madár-szirt alatti réten, illetve az Iharos-völgyben él. Ez utóbbi területről a rossz kezelés miatt vélhetően eltűnt, de az előbbi élőhelyen minden évben megfigyelhető. Azonban ennek fennmaradását fenyegeti a cserjésedés, ugyanis tápnövényéből évről-évre kevesebb található.

Maculinea alcon xerophila Berger, 1946 – szürkés hangyaboglárka szárazréti ökotípusa

Magyarországon szigetszerűen fordul elő, az Érd-Tétényi Plató területéről mindössze egyetlen példány került elő Biatorbágy környékéről, a Madár-szirt alatti rétről 2013-ban. Feltételezhetően egy eltűnt félben lévő vagy már eltűnt populáció utolsó néhány egyedének egyike volt.

Polyommatus dorylas ([Denis & Schiffermüller], 1775) – fénylő boglárka

Magyarországon a középhegységeken előforduló nem gyakori faj. Élőhelyei tápanyagban szegény gyepek, partoldalok és sziklás lejtők, inkább meszes talajon. Melegkedvelő, előnyben részesíti a melegebb, napos helyeket. Az Érd-tétényi-platón lokálisan előfordul, Biatorbágy környékén a Madár-szirt alatti rétről került elő egyetlen nőtényi egyede 2017-ben.

Aricia agestis ([Denis & Schiffermüller], 1775) – szalagos azeccsenboglárka

Magyarországon mindenütt előfordul, a legtöbb helyen gyakori. Élőhelyei száraz és felszárász gyepek, de extenzíven művelt nyílt területeken, például homokdűnéken is megél. Az Érd-Tétényi Platón, így Biatorbágy környékén is gyakori faj, azonban az egyedszáma évről-évre fogyatkozó tendenciát mutat.

Libythea celtis (Laicharting, 1782) – csőröslepke

Mindenütt előfordul, különösen kultúrterületek közelében, ahol tápnövénye a nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*) él. Az Érd-tétényi-platón és Biatorbágy környékén is általánosan elterjedt, olykor tömeges is lehet.

Neptis sappho (Pallas, 1771) – kis fehérsávospoke

Magyarországon a 70-es évek után állományai – Dél- és Nyugat-Dunántúl kivételével – csökkentek, viszont az utóbbi években olyan területeken is megjelent, ahol korábban nem tenyésztett. Ez feltételezhetően annak köszönhető, hogy elsődleges tápnövényei a lednekfajok (*Lathyrus* spp.) mellett fehér akácot (*Robinia pseudoacacia*) is fogyasztanak a hernyói. Természetes élőhelyei üde lomboserdők, síkvidéken elsősorban liget- és láperdők. Az Érd-tétényi-platón bárhol megjelenhet, Biatorbágy környékén már 2009-ben is előfordult, az-óta évről-évre nő az egyedszáma.

Argynnis paphia (Linnaeus, 1758) – nagy gyöngyházlepke

Hazánkban mindenütt gyakori faj, gyakran tömeges is a fellépése. Biatorbágy környékén az Iharosban, a Biai-erdőben és az Iharos-völgyben minden évben tömeges, még a belvárosi

részekre is szép számmal eljut.

Argynnis pandora ([Denis & Schiffermüller], 1775) – zöldes gyöngyházlepke
Hazánkban országszerte elterjedt, egyes területeken gyakori is lehet. Élőhelyei száraz és nyílt természetes és természetközeli területek, de lakott és megművelt környezetben is megjelenhet. Az Érd-tétényi-platón, tehát Biatorbágy környékén is ritka, de a legtöbb területen megfigyelhető időnként.

Argynnis adippe ([Denis & Schiffermüller], 1775) – ezüstös gyöngyházlepke
Hazánkban a hegy- és dombvidékeken gyakori, az Alföld nagy részéről hiányzik. Élőhelyei bokros-füves területek, erdei tisztások, domboldalak. Az egész Érd-tétényi-platóról csak Biatorbágy környékéről került elő 2009-ből, azóta nem volt észlelhető.

Argynnis aglaja (Linnaeus, 1758) – kerekfoltú gyöngyházlepke
Magyarországon sokfelé előfordul. Egyes helyeken, főleg hegy- és dombvidéken gyakori, de az Alföldön is feltűnhet. Az utóbbi években sok élőhelyéről eltűnt vagy drasztikusan csökkent az egyedszáma. Az egész Érd-tétényi-platóról csak Biatorbágy környékén, az Iharos-völgyben és a Fűzes-patak környékén volt észlelhető, azonban az utóbbi években már nem került elő.

Brenthis daphne ([Denis & Schiffermüller], 1775) – málna-gyöngyházlepke
Az ország nagy részén elterjedt, a hegy- és dombvidékeken a leggyakoribb. Az egész Érd-tétényi-platóról csak Biatorbágy környékéről került elő, itt azonban rendszeresen megfigyelhető.

Brenthis hecate ([Denis & Schiffermüller], 1775) – rozsdaszínű gyöngyházlepke
Magyarországon a középhegységeken fordul elő száraz gyepek, ahol tápnövénye, a koloncos legyezőfű (*Filipendula vulgaris*) nő. Az Érd-tétényi-platón helyenként gyakori is lehet, Biatorbágy környékén a Bolha-hegyen, a Madár-szirt alatti réten, valamint az Iharos-völgyben 2009 óta rendszeresen megfigyelhető. Populációi erősek és bizonyos években az egyik leggyakoribb lepkefaj is lehet.

Boloria dia (Linnaeus, 1767) – kis gyöngyházlepke
Magyarországon mindenütt előfordul, gyakori faj. A legkülönbözőbb típusú gyepekben, réteken él, de előfordul nagyobb erdei tisztásokon és erdőszéleken is. Biatorbágy környékén 2017 tavaszán tömeges volt, mindenütt megfigyelhető.

Apatura ilia ([Denis & Schiffermüller], 1775) – kis színjátszólepke
Magyarországon vízfolyások és fűzesek környékén az egész országban megtalálható, helyenként gyakori lehet. Az Érd-tétényi-platón, így Biatorbágy környékén is mindenütt előfordul, akár a belvárosi területeken is.

Melitaea aurelia Nickerl, 1850 – recés tarkalepke
Magyarországon a középhegységeken, valamint a Dunántúl nagy részén fordul elő, élőhelyei sovány, száraz (háborítatlan vagy csak kevésbé legeltetett) gyepek. Az Érd-tétényi-platóról egyelőre csak Biatorbágy környékéről, a Madár-szirt alatti rétről ismeretes, itt 2009 óta rendszeresen előfordul, illetve a 2017-es évben az egyik leggyakoribb lepkefaj volt.

Melitaea trivialis ([Denis & Schiffermüller], 1775) – kis tarkalepke
Magyarországon sokfelé előfordul, ahol van ott általában gyakori faj. Melegkedvelő, élőhelyei a száraz és félszáraz gyepek területek, rétek, domboldalak, napsütötte

erdőszélek, gyeppel tarkított cserjések, illetve a homoki gyepek. Az Érd-Tétényi Platón általánosan elterjedt. Biatorbágy környékén is gyakori, első nemzedéke általában tömegesen jelentkezik.

Nymphalis c-album (Linnaeus, 1758) – c-betűs lepke

Hazánkban mindenütt megtalálható, gyakori faj, lakott területeken is.

Nymphalis io (Linnaeus, 1758) – nappali pávaszem

Hazánkban mindenütt megtalálható, gyakori faj, lakott területeken is.

Nymphalis polychloros (Linnaeus, 1758) – nagy rókalepke

Magyarországon az utóbbi években egyedszáma növekedni látszik, sokfelé megtalálható, de inkább csak egyesével észlelhető. Élőhelyei eredetileg üde lomboserdők, de az emberi környezethez már alkalmazkodott, ezért településeken vagy azok közelében is gyakran megfigyelhető, elsősorban kertekben, gyümölcsösökben és ligetes parkerdőkben. Az Érd-Tétényi Platón általánosan elterjedt, így Biatorbágy környékén is. Habár az országos tendencia egyedszám-növekedést mutat, Biatorbágy környékén ennek ellenkezője tapasztalható, főleg nyáron, ugyanis már csak egy-egy egyede figyelhető meg ilyenkor.

Nymphalis urticae (Linnaeus, 1758) – kis rókalepke

Hazánkban bárhol felbukkanhat, hegy- és dombvidékeken gyakoribb. Az Érd-tétényi-platón is időnként egy-egy egyede észlelhető, ahogy Biatorbágy környékén is.

Nymphalis xanthomelas (Esper, [1781]) – vörös rókalepke

Magyarországon jelenleg az északkeleti országrészben állandóan jelen van, de nyugatabbra is bárhol felbukkanhat fluktuáló állománya miatt. Az Érd-tétényi-platóról több ízben is előkerült 2014-ben, Biatorbágy környékéről az Iharosban jelent meg egy példánya.

Vanessa atalanta (Linnaeus, 1758) – atalanta lepke

Hazánkban mindenütt megtalálható, gyakori faj, lakott területeken is. 2015. 02. 20-án megfigyelésre került egy áttelelt példánya a belvárosban.

Hipparchia semele (Linnaeus, 1758) – barna szemeslepke

Magyarországon sokfelé előfordul, főként középhegységeken. Élőhelyei füves területek – különösen, ahol juhok legelnek –, homokdűnék, lejtősztyepprétek, sziklagyepes rétek. Esetenként tömegesen is megjelenhet. Az Érd-tétényi-platón ritka, de rendszeresen megfigyelhető, Biatorbágy környékén a Bolha-hegyen, a Madár-szirt alatti réten és az Iharos-völgyben él.

Eriogaster lanestris (Linnaeus, 1758) – tavaszi gyapjasszövő

Magyarországon hegy- és dombvidékeken általánosan elterjedt, de nem gyakori, az Alföldön ritka. Élőhelyei cserjések, cserjésedő gyepek. Biatorbágy környékén a Madár-szirt alatti réten és a Bolha-hegyen hernyói rendszeresen megfigyelhetők galagonyán (*Crataegus* sp.).

Zygaena laeta (Hübner, 1790) – vörös csüngőlepke

Magyarországon ritka és lokális faj, amely főként sziklafüves lejtőkön és homoki gyepekben él (Fazekas, 2002). Biatorbágy környékén a Madár-szirt alatti réten került megfigyelésre mind imágóként, mind hernyóként.

Apaustis rupicola ([Denis & Schiffermüller], 1775) – szirti törpebagoly

Magyarországon ritka és lokális faj, amely főként a középső országrész hegy-, domb- és síkvidékein él. Élőhelyei meleg, száraz gyepek, sziklagyepes, lejtősztyeppes, homokgyepek, ahol nagy mennyiségben nőnek kakukkfű-fajok (*Thymus* spp.). Biatorbágy környékén olykor nagyobb egyedszámban is megfigyelhető a Bolha-hegyen.

Hyles gallii (Rottentburg, 1775) – galajszender

Hazánkban mindenfelé előfordul, de sehol sem nagy egyedszámban. Biatorbágy környékén, főként vizes területek közelében repül be fényre. Megtalálható utcai lámpák alatt is.

Marumba quercus ([Denis & Schiffermüller], 1775) – tölgyfaszender

Hazánkban mindenfelé előfordul, főként tölgyesek közelében, de sehol sem nagy egyedszámban. Biatorbágy környékén, főként erdős területek közelében repül be fényre. Megtalálható utcai lámpák alatt is.

Saturnia pavoniella (Scopoli, 1763) – kis pávaszem

Magyarországon az Alföld egyes részeinek kivételével szinte mindenütt előfordul. Helyenként gyakori is lehet. Biatorbágy környékén a Bolha-hegyen, az Iharos-völgyben és a Madár-szirt alatti réten található, ez utóbbi részen egyes években tömeges. Hernyóit is gyakran találni.

Saturnia pyri ([Denis & Schiffermüller], 1775) – nagy pávaszem

Hazánkban mindenfelé előfordul, felhagyott gyümölcsösök közelében gyakori is lehet. Biatorbágy környékén mindenütt gyakori, utcai lámpák alatt lehet megtalálni elsősorban, de hernyói is fellelhetők.

Agria tau (Linnaeus, 1758) – T-betűs pávaszem

Főként hegy- és dombvidéki bükkösökben él, de előfordul kocsányos tölgyesekben is. Biatorbágy környékén az Iharosban és a Biai-erdőben egy-egy példányával lehet találkozni bizonyos években.

Dicranura ulmi ([Denis & Schiffermüller], 1775) – szilfa-púposzövő

Hazánkban szóróványosan található ligeterdőkben, erdőszegélyeken, ártereken. Biatorbágy környékén több alkalommal is berepült fénycsapdára a Madár-szirten, az Iharosban és az Iharos-völgyben.

Euplagia quadripunctaria (Poda, 1761) – csíkos medvelepke

Magyarországon általánosan elterjedt, bár az Alföldön sokkal ritkább. Bizonyos években tömeges is lehet. Biatorbágy környékén rendszeresen megfigyelhető faj a Biai-erdőben, az Iharosban és az Iharos-völgyben.

Cucullia chamomillae ([Denis & Schiffermüller], 1775) – székfű-csuklyásbagoly

Hazánkban mindenfelé előfordul, de sehol sem nagy egyedszámban. Biatorbágy környékén a Bolha-hegyen és a Madár-szirt alatti réten rendszeresen megfigyelhetők a táplálkozó hernyók.

Értékelés

Biatorbágy számos különböző táj határán fekszik (Etyeki-dombság, Zsámbéki-medence, Budaörsi-árok, Érd-tétényi-plató, Budai-hegység). A lepkefaunán érezhető a különböző vegetációjú területek keveredésének hatása. Jelen vannak hűvös, üde erdőket kedvelő, száraz sziklagyepeket preferáló, illetve sztyepplakó fajok is. Eddig nem történt vizsgálat erre irányulóan, mindössze a Magyar Természettudományi Múzeum lepkegyűjteményében található néhány, a város környékéről gyűjtött védett lepke. Ezt a hiányosságot igyekszik pótolni ez a felmérés. A város környéke sokhelyütt természetközeli állapotban van, maga a város is igen zöld. Azonban problémát jelent a területek nem megfelelő kezelése vagy annak hiánya, ez számos faj megritkulásához vagy eltűnéséhez vezetett. A vizsgálati évek folyamán (2009–2017) megállapítható volt egy általános fogyatkozó tendencia a nappali lepkek egyedszámát tekintve, ez egy-két fajt különösen látványosan érintett. A vizs-

gált területek közül a legtöbbet az Iharos-völgy állapota romlott, ugyanis a virágzó, lepkékben gazdag, különleges adottságokkal rendelkező terület a rossz kezelésnek köszönhetően egy leromlott, degradált élőhellyé vált.

A vizsgálati évek folyamán 95 nappali lepkefajt sikerült kimutatni, amelyből 42 védett. Emellett 11 védett egyéb lepkefajt is megtaláltam. Összesen hat Natura 2000 faj került elő: *Euplagia quadripunctaria*, *Eriogaster catax*, *Lycaena dispar rutilus*, *Maculinea arion ligurica*, *Parnassius mnemosyne*, *Zerynthia polyxena*. A fajok száma is mutatja, hogy mennyire változatos Biatorbágy környéke, éppen ezért a kezeléseik és az egyes területek megfelelő védelme kiemelt fontosságú. Az éjjeli lepkefauna további kutatásokat igényel.

Köszönetnyilvánítás. Köszönettel tartozom Szombathelyi Ervinnek, Kurucz Lajosnak, Hudák Tamásnak és Sebők Ferencnek az adataikért (Sáfián Sz., Siklósi A.: Lepketérkép 2017), valamint Sáfián Szabolcsnak a problémásabb egyedek határozásában nyújtott segítségéért.

Irodalom – References

- Bálint Zs., Gubányi A. & Pitter G. 2006: Magyarország védett pillangóalakú lepkéinek katalógusa. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 136 p.
- Biatorbágy természeti értékei 2009: – <http://www.biatorbagy.hu/content/20090511645>
- Fazekas I. 2002: Adatok Magyarország Zygaenidae faunájának ismeretéhez (VII.) (Microlepidoptera: Zygaenidae). – Somogyi Múzeumok Közleményei 15: 147–156.
- Fazekas S. 2012: A vidékfejlesztési miniszter 100/2012. (IX. 28.) VM rendelete a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet és a növényvédelmi tevékenységről szóló 43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet módosításáról. – Magyar Közlöny 128.
- Gozmány L. 1968: Magyarország állatvilága – Fauna Hungariae, XVI. kötet – Lepidoptera, 15. füzet – Nappali lepkék – Diurna (Fauna Hung. 91.). – Akadémiai Kiadó, Budapest. 1–204.
- Kiss G. 2001: A virágtalan növények világa. – Biatorbágyi Krónika XI., Április, 10 p.
- Kiss G. 2001: Természetvédelmi területünk a Bolha-hegy – Biatorbágyi Krónika XI., Február, 34.p.
- Kovács L. 1953: A magyarországi nagylepkék és elterjedésük. – Folia Entomologica Hungarica (series nova) 6: 76–164.
- Kovács L. 1956: A magyarországi nagylepkék és elterjedésük II. – Folia Entomologica Hungarica (series nova) 9: 89–140.
- Pastoralis G., Buschmann F. & Ronkay L. 2016: Magyarország lepkéinek névjegyzéke – Checklist of the Hungarian Lepidoptera. – e-Acta Naturalia Pannonica 12: 1–128.
- Pintér B., Lendvai Cs., Berényi Zs. 2013: Biatorbágyi Nyakaskő-Úrgehegy. – Ökológiai állapotfelmérő adatlap
- Sáfián Sz., Siklósi A. 2017: Lepketérkép. – <http://lepketerkep.termeszet.org>